

Եւ, ճիշտ որ, Անդրկովկասը արագ քայլերով դնում էր դէպի քայքայում: Օր օրի վրա սաստկանում էին հակամարտութիւնները կովկասեան ժողովուրդների միջեւ, որոնցից վրացիները գաղտնի, բայց տենդազին որոնում էին գերմանացիների հովանաւորութիւնը, ագրէշանցիները բռնել էին թիւրքերի փեղից և քաշում էին դէպի Բագու, որը այդ օրերին բոլշև-ւիկների ձեռքն էր. հայերը մնացել էին մենակ և օրհասական կոիւ էին մղում մահ ու աւեր սփռելով առաջ շարժւող թիւրքական զօրքերի դէմ:

Հայ ներկայացուցիչները Բաթումում փորձեցին համաձայնութեան գալ ագրէշանցիների հետ, բայց հանդիպեցին խիստ անզիջող վերաբերումի. ագրէշանցիները պահանջում էին ոչ միայն ամբողջ Ղարաբաղը, Զանդեզուրն ու Ծարուր-Նախիջևանը, այլ և Երեւանի ու Էջմիածնի գաւառների մեծ մասը՝ Երևան քաղաքով հանդերձ: «Հայաստանի մայրաքաղաք կարող է լինել Էջմիածինը», ասում էր շնականօրէն Ուսուպէզովը խան-Պոյսկու և Ռասուլ Զադէի հաւանութեամբ: Եւ սրանք համարում էին դեռ չափաւոր-ները: Անդրին գործում էր դը. Սուլթանովը Գանձակի ու Բագուի Ազգ. խորհուրդների խան ու բէգ անդամների հետ, որոնցից 30 հոգինոց մի պատ-ւիրակութիւն եկել էր Բաթում և համոզում էր թիւրքերին օր առաջ շարժւել դէպի Անդրկովկասի խորքերը՝ ազատելու համար Բագուի մահմետական-ներին բոլշևիկների և հայերի ձեռքից: Ագրէշանցի թուրքերը անդրկ-պատւիրակութեան մէջ անվերապահ կերպով պաշտպանում էին թիւրքերին և իրենց քայլերը յարմարեցնում վերջիններիս ծրագիրներին:

Ըստ էութեան, աւելի լաւ չէր և վրաց ներկայացուցիչների դիրքը: Ինչպէս պարզեց յետոյ, Զիենկելին և իր ընկերները՝ պատւիրակութեան միւս անդամներից թագուն, բանակցութիւններ էին վարում Գերմանացիների հետ՝ Վրաստանը նրանց հովանաւորութեան տակ դնելու նպատակով:

Յաճախ Բաթումում երեւում էին վրացի գործիչներ, որոնք նոյնպէս գաղտնագողի խորհրդակցութիւններ էին անում, տեսնւում էին մերթ թիւր-քերի, մերթ դերմանացիների հետ և հայերի թիկունքում ինչ որ մութ հաշիւներ էին կարգադրում: Յետագայում յայտնի դարձաւ, որ նրանք Վրաստանի անկախութեան յայտարարութիւնն էին նախապատրաստում: Վրաց պատւիրակութեան անդամներից մէկը՝ պրոֆ. Զ. Աւալովը հետեւեալ ձևով է ներկայացնում այդ դաւերը.

«Գերմանական պատւիրակութեան հետ ունեցած բաց ու անկեղծ գրոյցների ընթացքում պատրաստեց Վրաստանի նշող դիրքը՝ անդրկով-կասեան միութեան անխուսափելի քայքայման նախատեսութեան հետեւան-քով: Միայն մի քանի մարդ տեղեակ էր գաղտնիքին: Թիֆլիսից եկած Ն. Ժորդանիան Վրաց Ազգ. խորհրդի նախագահի և Սէյմի ու Վրաստանի Սոց.-Դեմոկրատական կուսակցութեան պարագլուխի իր դիրքով հանդիսացաւ այն անձը, որին վիճակեց Թիֆլիսում հիմնական ակտերը (Վրաստանի անկախութեան յայտարարութիւնը և Անդրկ. Սէյմի ինքնավերացումը) անցկացնելու դժուարին գործը: Նա, ըստ երեւոյթին, տատանւում էր՝ միանգամայն հասկանալի և օրինական պատճառներով. Վրաստանի անկա-խութիւնը քիչ էր կապւում իր նախկին գործունէութեան ու հաւատամքի և